

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการพัฒนาของประเทศไทยในอดีต นับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2506 – พ.ศ. 2509 จนถึงปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2554 เราจะเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงนโยบายตามสภาพบริบทของสังคมไทย ในการวางแผนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศในขณะเวลานั้น ๆ ตั้งแต่การใช้นโยบายที่มุ่งเน้นการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน การแก้ไขปัญหาความยากจน การกระตุ้น และพัฒนาเศรษฐกิจทั้งภายใน และระหว่างประเทศ จนกระทั่งมาถึงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มีนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดนโยบาย สำหรับในปัจจุบันอยู่ในในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงยึดถือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง

จากการที่ให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วน และการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนกระบวนการในการพัฒนาชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ทูทางสังคม ทูทางสังคมได้สร้างความเกาะเกี่ยวสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ทั้งในระดับบุคคล และระดับสาธารณะ โดยทูทางสังคมเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างกันของคนในสังคม และเครือข่ายต่าง ๆ โดยให้เห็นถึงคุณค่าที่ได้เข้ามาร่วมในกิจกรรม ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งจะประกอบขึ้นด้วยระบบทางความคิด บรรทัดฐานทางสังคม และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีที่มี

ลักษณะเฉพาะของกลุ่มหรือชุมชนนั้น ๆ เพื่อจัดรูปแบบขององค์กรทางสังคมให้ดำเนินไปด้วยดี โดยจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียม และทั่วถึงกัน

ในบริบทสังคมไทย ทูทางสังคม ถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนในสังคมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริการและกระบวนการผลิตในภาคเศรษฐกิจ การบรรเทาความรุนแรงและแก้ปัญหาในยามที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัด การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทยกลับมาดำรงสถานะเดิมได้จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน ยกตัวอย่างในช่วงวิกฤติ-เศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ได้มีนักคิดและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านประเมินว่าการที่สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้ เนื่องจากมีทุนทางสังคมมากมาย เป็นตาข่ายรองรับที่มีความเชื่อมโยงแน่นหนาอยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีจุดเด่นหลายประการ อาทิ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ มีระบบเครือญาติและชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ มีน้ำใจไมตรี ดังนั้นถ้าประเทศไทยสามารถนำทุนทางสังคมที่มีอยู่มาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอดใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมแล้วจะพัฒนาคนในชาติให้มีความสุข ประเทศชาติมีความสมดุลและเกิดความยั่งยืน

สังคมชนบทเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศไทย เพราะประชาชนคนไทยในสมัยก่อน ส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในชนบท คนในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำสวน มีลักษณะพึ่งตนเอง มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติ มีประเพณีวัฒนธรรม และชาวชนบททุกคนรู้จักคุ้นเคยกัน ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่เป็นสังคมเมือง ที่มีวิถีชีวิตผูกพันคุ้นเคยกับอาคาร ตึก ถนน โรงงาน คนในเมืองมีความผูกพันอยู่กับวัตถุ ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีอยู่เพราะตำแหน่งหน้าที่ มีการดิ้นรนเพื่อตำแหน่งฐานะทางเศรษฐกิจ

หมู่บ้านหินกอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ใน อำเภอสรีราชา ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกในหมู่บ้านอยู่อย่างระบบเครือญาติ มีความรัก ความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยมีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ งานบริการ และช่วยเหลือสังคม พึ่งพาอาศัยกัน มีผู้นำชุมชนในทุกระดับ ในรุ่นวัยต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยให้ความสำคัญกับชาวบ้าน และมีจิตสำนึกชุมชนมาก จะสนใจในเรื่องความเดือดร้อนของชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการชักชวนชาวบ้านเข้ามาประชุม เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบ้านหินกอง จากความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรดิน น้ำ

และอากาศ มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติได้มาโดยไม่ต้องมีการซื้อขาย ความอุดมสมบูรณ์นี้ถือเป็นทุนของชุมชน ที่ช่วยเกื้อหนุนให้คนในชุมชนมีระบบคิดที่แบ่งปันกัน ความเป็นเครือญาติ หรือความเป็นเพื่อนบ้านกัน ทำให้มีการแบ่งปันในสิ่งที่หามาได้จากธรรมชาติ เป็นการกระจายทรัพยากร เป็นการลดต้นทุน โดยไม่ต้องซื้อหา ด้วยระบบเครือญาติและการที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนมีความเกื้อกูลเกื้อหนุนกัน มีน้ำใจต่อกัน ระบบความสัมพันธ์นี้ ถือเป็นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าที่ได้สั่งสมกันมา จนทำให้คนในชุมชนเกิดความเคยชินในเรื่องของการให้และความมีน้ำใจ มีคนในชุมชนไปร่วมทำบุญที่วัดในเทศกาลสำคัญ ๆ เป็นจำนวนมาก เพราะชาวบ้านถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีการปลูกฝังเรื่องความเชื่อในเรื่องบาปบุญ คุณโทษ ให้กับลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา ในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา ทุกครอบครัวจะมาร่วมทำบุญกันเป็นจำนวนมาก

จุดเปลี่ยนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้าน คือประมาณ พ.ศ. 2535 เมื่อมีความเจริญของโลกก้าวหน้าขึ้น คนในชุมชนเริ่มที่จะนิยมในสิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัตถุมากขึ้น มีโทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุ บ้านหลาย ๆ เครื่อง มีรถจักรยานยนต์ใหม่ ๆ วังในหมู่บ้านมากขึ้น มีรถยนต์ป้ายแดงมากขึ้น บางครอบครัวก็ใช้เงินสะสมที่ตนเองมีอยู่มาจับจ่ายใช้สอย บางครอบครัวก็ต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ มาซื้อเพื่อสร้างความทัดเทียมกับผู้อื่น หรือบางครอบครัวต้องกู้เงินนอกระบบ ก็จะต้องยอมเสียดอกเบี้ยมากขึ้นกว่าคนที่กู้ในสถาบันการเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย สภาพความเป็นอยู่ก็มีการเปลี่ยนแปลงไป พืชไร่ พืชสวนที่นำออกขายก็เท่าเดิม แต่กลับมีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น

สภาพการเปลี่ยนแปลงอีกช่วงหนึ่งก็คือ ในช่วงที่เรียกว่า เศรษฐกิจฟองสบู่แตกในปี พ.ศ. 2540 ในช่วงนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยตกอยู่ในช่วงวิกฤติ นั่นก็ส่งผลกระทบต่อสังคมทุกระดับ ซึ่งก็รวมถึงคนในหมู่บ้านหินกองด้วย สภาพเศรษฐกิจในหมู่บ้านเริ่มฝืดเคือง ผลผลิตทางการเกษตรก็ขายไม่ได้ราคา บางครอบครัวต้องกู้หนี้ยืมสินมาลงทุนทางการเกษตร สภาพสังคมในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนไป คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีเวลาที่จะพบปะกันเหมือนแต่ก่อน เพราะต่างคนต่างต้องเร่งที่จะไปทำมาหากิน เพื่อความอยู่รอด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในช่วงนี้ขาดหายไป ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าที่ควร ผู้คนก็มาทำบุญน้อยลง

สภาพการเปลี่ยนแปลงที่ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดก็คือ เมื่อประเทศไทยมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากขึ้น ในเขตอำเภอศรีราชามีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก แม้กระทั่งในตำบลหนองขามเอง ก็มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง มีคนในหมู่บ้านได้เปลี่ยนจากการใช้แรงงานในภาคเกษตรมาสู่การใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม

มากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวอย่างเห็นได้ชัด คนหนุ่มสาวในหมู่บ้านจะออกมาใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ก็จะมีการย้ายออกมาเช่าบ้านอยู่ใกล้ ๆ โรงงานที่ตนทำงานอยู่ บางคนก็ออกมาตั้งครอบครัวใหม่นอกหมู่บ้าน โครงสร้างครอบครัวในหมู่บ้านก็จะเหลือเพียงครอบครัวเดี่ยว ทุนทางสังคมที่เคยมีมาในอดีตไม่ได้ถูกนำมาใช้ ทุนทางสังคมที่เป็นระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และระบบคิดในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนก็ขาดหายไป ไม่ปรากฏให้เห็น ผู้คนไม่มีเวลามาคิดถึงเรื่องการมีส่วนร่วม เพราะต้องคิดถึงเฉพาะวิถีชีวิต การดิ้นรนในการทำมาหากิน หนี้สิน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางด้านวัตถุที่มีอิทธิพลแพร่กระจายเข้ามาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชน

เมื่อคนคิดถึงแต่เรื่องของตนเอง การคิดถึงเรื่องส่วนรวม ความสามัคคี และการรวมกลุ่มของคนลดน้อยลง คนไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมและงานต่าง ๆ ของสังคม การพบปะพูดคุยก็ไม่ค่อยจะเกิดขึ้น ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจของคนเริ่มหดหายไป เพราะระบบทุนนิยมที่เข้ามาทำให้คนต้องเปลี่ยนตาม ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย สภาพป่าใกล้เคียงบ้านหिनกองถูกทำลาย ขยะมากขึ้น คนไม่ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติอีกต่อไป เหลือแต่ความสัมพันธ์และการติดต่อกันในระบบเครือข่ายบ้าง คนสนใจที่จะไปร่วมทำบุญที่วัดน้อยลง

สิ่งที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดผู้นำที่ตระหนักถึงปัญหาของชุมชน ได้มีการรวมตัวกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน เริ่มมีหน่วยงานภายนอกได้เข้ามาหนุนให้ผู้นำเกิดการกระบวนกรเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การที่ผู้นำบางคนได้มีโอกาสได้ออกไปศึกษาดูงานในพื้นที่ต่าง ๆ และได้นำกลับมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง มีการเกิดกลุ่มผู้นำ และมีกลุ่มกิจกรรม เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์หัตถ์จักสาน ฯลฯ การเกิดกลุ่มผู้นำ และกลุ่มกิจกรรมขึ้นนี้ ถือว่ามีผลต่อระบบคิดและการปฏิบัติของคนในชุมชน ระบบคิดในการพัฒนาของผู้นำเป็นจุดเริ่มต้นของการนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นการตั้งรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนได้เปิดกว้างให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาร่วมทำงานกับชุมชน ผู้นำและคนในชุมชนมีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์กับชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีต่อการพัฒนาหมู่บ้านหिनกอง

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาชุมชนหมู่บ้านหिनกอง สามารถใช้ทุนทางสังคมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ประสบผลสำเร็จนั้น รวมทั้งการที่หมู่บ้านหिनกองนี้ รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับจังหวัดชลบุรีนั้น เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รวมพลังความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน อีกทั้งเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แสวงหาวิธีการ และดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติให้

เหมาะสมกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ และเกิดพลังทางสังคมที่ทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ และเกิดความยั่งยืนขึ้นมาได้

โดยที่ทุนทางสังคมนี้นี้ ในความเป็นจริงแล้วคงไม่อาจเกิดขึ้นมา หรือสร้างขึ้นได้ในช่วงระยะเวลาอันสั้น และหรือไม่สามารถเกิดขึ้นมาอย่างลอย ๆ จนกระทั่งชุมชนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาได้ จึงเป็นประเด็นให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการทุนทางสังคมของชุมชน ตลอดจนทั้งกระบวนการทุนทางสังคมในการพัฒนาของหมู่บ้านหिनกอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ว่ามีแง่มุมอันเป็นคุณสมบัติ หรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเกิดความตระหนักรู้ (Community Awareness) เกิดความตั้งใจที่แน่วแน่ (Community Commitment) และเกิดความร่วมมือร่วมใจ (Community Participation) จนสามารถผนึกกำลังรวมกัน (Community Organization) เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้ โดยผู้ศึกษาจะศึกษาถึงความเป็นมา วิวัฒนาการของชุมชนบ้านหिनกอง จนก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการฟื้นฟูพัฒนาหมู่บ้าน และจะศึกษาว่าชุมชนมีทุนทางสังคม รวมถึงมีกระบวนการทุนทางสังคม หรือใช้กระบวนการทุนทางสังคมนั้นในการพัฒนาหมู่บ้านให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของชุมชนบ้านหिनกอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการทุนทางสังคม ที่มีผลในการพัฒนาของชุมชนบ้านหिनกอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตในการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนบ้านหिनกอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาต้องการจะทราบและทำความเข้าใจถึงความเป็นมาและวิวัฒนาการของชุมชน รวมถึงทุนทางสังคมและกระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนบ้านหินกอง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชน สามารถดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านของตนให้ประสบความสำเร็จขึ้นมาได้ โดยที่ผู้ศึกษาจะเริ่มต้นด้วย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน อาทิ ประวัติความเป็นมา สภาพแวดล้อม ความเป็นมาของประชากร รูปแบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วิถีชีวิต รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อประมวลดูภาพรวมของลักษณะวิวัฒนาการและทุนทางสังคมของชุมชน

2. ศึกษาข้อมูลของชุมชนในช่วงต่อมาที่ชุมชนประสบปัญหาต่าง ๆ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวล และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ที่ส่งผลกระทบทั้งต่อตนเอง และคนในสังคม จากนั้นจึงตั้งใจแน่วแน่ที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยการหาหนทาง ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการต่าง ๆ ที่จะทุเลา หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ โดยคนในชุมชน ใช้ทุนทางสังคมของตนที่มีอยู่ และมีบทบาทหลักในการดำเนินการนำทุนทางสังคมนั้น ไม่ว่าจะเป็นทุนที่เป็นปัจจัยทั้งภายในและภายนอกมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ซึ่งการศึกษาข้อมูลตามที่กล่าวมานี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาได้ทราบ และมองเห็นถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน และได้รู้ถึงวิธีการที่ชุมชนสามารถใช้ทุนทางสังคม หรือกระบวนการทุนทางสังคมนั้นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และเพื่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ และเกิดความยั่งยืนขึ้นมาได้

ผลที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงวิธีการพัฒนาทุนทางสังคมในการพัฒนา
2. สร้างความรู้แก่ชุมชน ในการที่จะค้นหาทุนประเภทต่าง ๆ มาก่อให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาให้เข้มแข็ง และยั่งยืน

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทุนทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ชาวบ้านและชุมชนมีอยู่ อันเกิดจากการสั่งสมและการต่อยอดเพื่อสร้างประโยชน์ส่วนรวม บนพื้นฐานของระบบคิด ที่มีความไว้วางใจกัน ความเชื่อถือกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน สายใยผูกพันและวัฒนธรรมที่ดำรงมาจนสามารถเกิดเป็นพลังทางสังคมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ปัจจัยภายใน หมายถึง สิ่งเกื้อหนุนภายในชุมชน ได้แก่ ความสามารถของผู้นำ, ความเป็นเครือญาติ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ทรัพยากรที่มีในชุมชน, วัฒนธรรม จารีตประเพณีของท้องถิ่น

ปัจจัยภายนอก หมายถึง สิ่งเกื้อหนุนภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐ, งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน, นโยบายที่มีผลต่อชุมชน, ระบบเศรษฐกิจ, การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของชุมชน หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่รัฐมีนโยบายพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ในปี พ.ศ. 2535

กระบวนการทุนทางสังคม หมายถึง กระบวนการของการใช้ทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาผ่านในรูปของกระบวนการอันมีผลเริ่มมาจากทั้งปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและสภาพแวดล้อมทรัพยากรท้องถิ่นอันทำให้เป็นระบบคิดในลักษณะที่ต้องการความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งผลต่อการกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และทำให้เกิดผลลัพธ์ หรือผลกระทบที่ทำให้กลุ่มนั้นสามารถมีความเข้มแข็งในการดำเนินการได้ ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นมานี้จะเห็นได้ว่าเป็นในลักษณะที่ดึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องส่งผลต่อเนื่องกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ขึ้นต่อคนในชุมชน แต่กระบวนการในลักษณะนี้อาจจะเห็นได้ไม่ชัดเจนเท่ากับกระบวนการในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน

ชุมชน หมายถึง บ้านหินกองหมู่ที่ 8 ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี